

**DÜŞÜNCE
VE
İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ
ÖDÜLLERİ
2015**

“Bandrol Uygulaması’na ilişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5 inci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol taşınması zorunlu değildir”

Türkiye Yayıncılar Birliği
İnönü Caddesi Opera Palas Apt. No.55 D.2
34437 Gümüşsuyu, Beyoğlu, İstanbul
T: + 90 212 512 56 02 F: + 90 212 511 77 94
info@turkyaybir.org.tr
www.turkyaybir.org.tr

ÖNSÖZ

Türkiye Yayıncılar Birliği olarak yazarlarımızın yazma ve yaratma, yayıncılarımızın yayma, halkımızın bilgi edinme ve okuma özgürlüklerine getirilen her türlü kısıtlamanın kaldırılmasından yanayız. Toplumun genel beklentisi ve talebi de basın-yayın alanında ifade özgürlüğüne yönelik kısıtlamaların kaldırılması, yasalarda gerekli demokratik düzenlemelerin yapılması doğrultusunda.

Türkiye Yayıncılar Birliği her yıl düşünce ve ifade özgürlüğü için mücadele eden yazar ve yayıncılara bu haklı mücadelelerinde yanlarında olduğumuzu belirtmek, kamuoyunun dikkatini bu mücadeleye çekmek, düşünce ve ifade özgürlüğünün önünü tıkayan yasalarda gerekli değişiklik ve düzenlemelerin acilen yapılması talebini vurgulamak amacıyla “Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülü” veriyor.

Bu yılki Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülleri, karikatürlerinden dolayı defalarca yargılanan Bahadır Baruter’e, yayınladığı kitapları toplatılan ve yargılanan tüm yayıncıları temsilen Kırmızı Kedi Yayınları sahibi Haluk Hepkon’a, ağır ekonomik ve siyasal koşullar altında mesleklerini inatla sürdüren kitapçılarımızı temsilen Ankara, Dost Kitabevi’nde kesintisiz 38 yıldır kitapçılık mesleğini sürdüren Erdal Akalın’a veriliyor. Bu yıl ayrıca Engelli Web’e, Cumhuriyet Gazetesi’ne, Doğan Özgüden ve İnci Tuğsavul Özgüden’e Düşünce ve İfade Özgürlüğü Onur Ödülü veriyoruz.

Türkiye Yayıncılar Birliği Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülü ilk kez 1995 yılında yayıncı Ayşe Zarakolu ile yazar Haluk Gerger’e verildi. 1996 yılında yazar Yaşar Kemal ile yayıncısı Erdal Öz’e, 1998 yılında *Düşünceye Özgürlük* kitabının yayıncıları olarak imza veren 185 sanatçı, yazar ve aydın adına Mahir Günşiray’a ödül verildi. 1999 yılında yayıncı Muzaffer İlhan Erdost, gazeteci-yazar Ragıp Duran ve Merzifon’da 50 yıl kitapçılık yapan Mahmut Önal, 2000 yılında yayıncı Süleyman Ege, gazeteci-yazar Nadire Mater ve Çanakkale’de 50 yıl kitapçı olarak emek veren Salih Zeki Uluarslan, 2001 yılında yayıncı Ahmet Önal, yazar Mehmed Uzun ve Zonguldak’ta 60 yıldır kitapçılık mesleğini sürdüren Lütfü Alpant, 2002 yılında yayıncı Ömer Laçiner, şair-yazar Enis Batur ve Tarsus’ta 60 yıl kitapçı olarak emek veren Selçuk Togo, 2003 yılında yayıncı Özcan Sapan, yazar Fikret Başkaya ve Ayvalık’ta kitapçılık yapan Ahmet Yorulmaz, 2004 yılında yayıncı Ömer Faruk, yazar Meltem Arıkan ve Ankara’da kitapçılık yapan Ahmet Tevfik Küflü, 2005 yılında yayıncı Levent Erseven, yazar Herkül Millas

ve Balıkesir’de 23 yıl kitapçılık mesleğini sürdüren İsmail Dönmez, 2006 yılında yayıncı Sırrı Öztürk, yazarlar Prof. İbrahim Kaboğlu, Prof. Baskın Oran ve Tekirdağ’da 33 yıl kitapçılık yapmış olan Şakir Tunalı, 2007 yılında yayıncı Ragıp Zarakolu, yazar Elif Şafak ve Bartın’da 32 yıl kitapçılık yapan Esen Aliş, 2008 yılında yayıncı Songül Özkan, yazar Perihan Mağden ve Bursa’da 27 yıl kitapçılık mesleğini sürdüren Vural Okur, 2009 yılında yayıncı İrfan Sancı, yazar Nedim Gürsel ve Şanlıurfa’da 54 yıl kitapçılık yapan Naci İpek, 2010 yılında yayıncı Recep Sahip Tatar, yazar Nedim Şener ve Kayseri’de 34 yıl kitapçılık mesleğini sürdüren Sadullah Gökgyas, 2011 yılında yayıncı Bedri Adanır, yazar Ahmet Şık ve İzmir’de 55 yıl kitapçılık yapan Birgül Kitapçı, 2012 yılında yayıncı Semih Sökmen, gazeteci-yazar İsmail Saymaz ve İstanbul’da 62 yıl kitapçılık mesleğini sürdüren Onnik Şenorkyan, 2013 yılında yayıncı Gökhan Bulut, yazar Ahmet Altan, İstanbul’da 41 yıl kitapçılık mesleğini sürdüren Nuran Sivri, hukukçu Fikret İlkiz, 2014 yılında yazarlar Yard. Doç. Kerem Altıparmak ve Prof. Yaman Akdeniz, çevirmen Tonguç Ok, kitapçılar Ahmet Atilla Gözendor ve Mülkiye Demir Kılınç bu ödülün sahibi olmuşlardı.

2016 yılında, artık bu ödüllerin verilmeyeceği bir Türkiye’ye ulaşma dileğiyle...

Türkiye Yayıncılar Birliği

BAHADIR BARUTER

Çizer

1963'te Ankara'da doğdu. İstanbul Erkek Lisesi'nin ardından M.S.Ü. Resim bölümünde okudu. Karikatüre 27 yaşında başladı. Pişmiş Kelle'de, Limon'da, Avni'de ve Leman'da çalıştı. 1996 yılında Leman dergisi bünyesinde Leman-yak dergisini çıkardı ve 5 yıl bu derginin yayın yönetmenliğini yaptı. 1997'de Komik Şeyler Yayıncılık'ı kurdu. 2001 yılında L-Manyak çizerlerinin bir bölümü ile birlikte Lemanyak'tan ayrılarak Lombak dergisini çıkardı. 2002 yılında Metin Üstündağ, Erdil Yaşaroğlu ve Selçuk Erdem ile birlikte Penguen dergisini kurdu ve Aynı ekip, ortak kurdukları yayınevinden Hayvan edebiyat dergisini çıkardılar.

2003 yılında Kemik dergisini çıkardı. Halen Penguen'de çizerlik yapmayı sürdürüyor.

2012 yılında "Senin Ailen Bir Yalan Yavrum" ve 2014 yılında "Evim Güzel Evim" adlı iki resim sergisi açtı. Çizerliğinin yanı sıra resim ve heykel çalışmalarını sürdürmektedir.

Karikatüristlik mesleği nedeniyle pek çok kez yargılandı. Leman, Lemanyak, Lombak, Kemik ve Penguen'e çizdiği karikatürlerle ilgili olarak, ağırlıkla TCK'nin eski 426 ve 427. "genel ahlak" maddeleri uyarınca hakkında toplam 12 dava açıldı, bir karikatür kitabı toplatıldı. Son olarak Penguen'in 21 Ağustos 2014 tarihli kapağında yer alan, Recep Tayyip Erdoğan'ın köşke çıkmasını konu alan karikatürdeki "ceket düğmesi ilikleme" hareketinin "hakaret" olarak yorumlanması üzerine hakkında açılan "Cumhurbaşkanına hakaret" davası 11 ay 20'şer gün hapis cezasıyla sonuçlandı. Ceza 7000 TL para cezasına çevrildi.

HALUK HEPKON

Yayıncı

1969 yılında İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi'ni bitirdi. *Kompla Teorileri Tarihi* (2007) ile *Jön Türkler ve Kompla Teorileri* (2012) isimli kitapları, *Kayıp Savaş Sanatı* isimli çevirisi ve çok sayıda gazete ve dergide yazıları yayımlandı. Çeşitli derlemelerde makalelerine yer verildi.

2008 yılında Kırmızı Kedi Yayınları'nı kurdu. Kırmızı Kedi ilk yıllarda edebiyat, polisiye ve araştırma alanlarına yoğunlaştı. 2012 yılından itibaren Ergenekon, Balyoz, Odatv ve diğer düzmece davalarla ilgili eleştirel çalışmaları da yayımlamaya başladı. Bu dönemde yayımlanan kitaplar sayesinde kamuoyu söz konusu davaların aslında birer tertip olduğu gerçeğiyle tanıştı. Bahsi geçen davalar yüzünden hapse atılan gazeteciler, yazarlar, aydınlar ve subaylar seslerini duyurabildiler. *Samizdat* ve *Er Mektubu Görülmüştür* gibi çalışmalar bu davaların çöküş sürecinde önemli roller oynadılar.

Henüz bitmemiş olan bu sürecin sonunda Sabahattin Önkibar'ın yazdığı *Takkeli Firavunlar ve Büyük Siyasi Sırlar*, Soner Yalçın'ın yazdığı *Kayıp Sicil Erdoğan'ın Çalınan Dosyası* ve Yılmaz Özdil'in yazdığı *Beraber Yürüttük Biz Bu Yollarda* ve Merdan Yanardağ'ın yazdığı *Liberal İhanet Siyasal İslam'a Biat Edenler* isimli kitaplar için birer, Sabri Uzun'un yazdığı *İN: Baykal Kaseti Dink Cinayeti ve Diğer Komplolar* isimli kitap içinse üçü yayınevine de olmak üzere toplam 14 dava açıldı.

ERDAL AKALIN

Kitapçı

1949'da Ankara'da doğdu. Çocukluğu ve ilk gençliği Ankara'nın gecekondu bölgelerinde geçti. Öğrenimini Lise 2'de bir gençlik isyanıyla terk etti. Bu durum bir yandan akademik nosyon eksikliği hissettirdi, diğer yandan hayatla erkenden yüz yüze gelmenin avantajlarını yaşattı.

Kitapla ilişkisi ilkokulda bir hızlı okuma yarışmasında kazandığı üç kitapla başladı. 14 yaşında geçirdiği trafik kazası sonucunda alçılanmış halde altı ay yatmak zorunda kaldı. Astsubay olan babasının görevli olduğu Hava Kuvvetleri'ndeki kütüphanenin müdiresi kendisine düzenli olarak klasik edebiyat kitapları göndermeye başladı. Bu sürede dünya klasiklerinin önemli bir kısmını okudu. Yıllar içinde üzerine başka okumalar ve sanat, müzik vb. ilgi alanlarını ekledi. Tümünün harmanlanmasıyla edindiği genel kültür ve sanat nosyonu daha sonra mesleği olacak kitapçılığın altyapısını hazırladı.

Kitapçılık, bir yandan ticari gelir elde etmenin, diğer yandan da politik ve kültürel tavrın sürdürülebileceği, severek yapabileceği tek meslekti. Böylece açmaya karar verdiği Dost Kitabevi, 1977 yılının mart ayında Ankara Zafer Çarşısı, Sıhhiye'de 35 metrekairelik küçük bir kitabevi olarak faaliyetine başladı.

Kitabevinin ismini seçmek üzere arkadaşlarıyla 10 adet aday isim belirledi. Bu isimleri yine bir arkadaşına ait Doğu Kitabevi'nde okur anketine açtı. En fazla oyu "Dost" aldı. Dolayısıyla kitabevinin ismini okuyucular koymuş oldu.

Televizyon ve gazetelerde kitapların silahlarla birlikte suç delili olarak sergilendiği kaotik günlerdi. Bu ortamdan bir yangın, bir bombalanma ve üç tutuklanma ile kendisi ve kitabevi de payını aldı. Arkasından 12 Eylül darbesi geldi. Yayın dünyası neredeyse tümüyle faaliyetlerini durdurdu. Yüzlerce okurun poşetlere, çantalara ve hatta bazen bavullara kitaplarını doldurup "Yakmaya kıyamadık, siz bir yolunu bulursunuz" diye kitabevine getirdikleri zamanlardı.

1982 yılının eylül ayında Kızılay, Konur Sokak'taki TMMOB binasının alt iki katında Dost'un ikinci şubesi açıldı. 38. yılına giren kitabevi biri Eskişehir'de olmak üzere altı şube, bir dağıtım evi, yayınevi ve 108 çalışana sahip. Akalın, kimlik bunalımı yaşayan, hafıza mekanlarının ve sosyal alanların tehdit olarak görülüp

tek tek yok edildiği, parksız, meydansız, caddesiz, otomobil öncelikli bir kente dönüşmekte olan Ankara'da kitapçılık mesleğini bağımsız olarak sürdürmenin ticaretin ötesinde ciddi bir sorumluluk olduğunu düşünüyor ve mesleğine bu bilinçle devam ediyor.

CUMHURİYET GAZETESİ

Kurtuluş Savaşı'nı destekleyen ilk gazete olan Yeni Gün'ün yayıncısı Yunus Nadi (Abalıoğlu) tarafından 7 Mayıs 1924 tarihinde ortakları Nebizâde Hamdi ve Zekeriya Sertel ile birlikte eski İttihat ve Terakki Fırkası genel merkez binasında kuruldu. Sertel gazetenin yönetimiyle görevlendirildi. O dönemde 1 milyona yakın nüfusa sahip İstanbul'da 7 bin tiraja sahipti. İsim babası Mustafa Kemal Atatürk, idare yeri İstanbul, Çağaloğlu'ydü.

Yunus Nadi 1924'ten 1945'e kadar başyazardı. Vefat ettiği 1945'ten 1991'e kadar oğlu Nadir Nadi başyazarlık yaptı. Tirajı 10 yıl sonra 25 bine, 1939'da 62 bine çıkan gazete ilk kez 29 Ekim 1934'te 10 gün süreyle kapatıldı, 1940'ta ise hükümetin yayın politikasına aykırılıktan 90 gün kapalı kaldı.

1993'de Nadir Nadi'nin eşi Berin Nadi gazete üzerindeki isim ve imtiyaz haklarını bağışlayarak Cumhuriyet Vakfı'nı kurdu. Berin Nadi'nin ardından Yunus Nadi'nin diğer varisleri de gazete üzerindeki isim ve imtiyaz haklarını vakfa bağışladılar. O tarihten bu yana Cumhuriyet gazetesinin sahipliği, yönetimi gazetenin yazar ve çalışanlarının tekelinde olan Cumhuriyet Vakfı'nda bulunuyor. 1992'den sonra gazetenin genel yayın yönetmenliği görevini sırasıyla Özgen Acar, Orhan Erinç, İbrahim Yıldız ve Utku Çakırözer yürüttü. Şubat 2015'de bu göreve Cumhuriyet Vakfı yönetimi tarafından Can Dündar getirildi.

1978 yılından bugüne kadar, suikast saldırıları sonucu gazetenin yedi yazarı öldürüldü, bir yazar da felç oldu. İstanbul Üniversitesi Anayasa Kürsüsü Doçenti ve yazar Server Tanilli, 7 Nisan 1978 günü evine giderken uğradığı silahlı saldırı sonucu felç oldu. Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil, 7 Aralık 1979'da Levent'te bir İETT durağında silahlı dört kişi tarafından öldürüldü. Tütengil'in cenazesinde çıkan olaylarda yaralanan Ümit Kaftancıoğlu, 11 Nisan 1980'de Mecidiyeköy'de iki kişinin silahlı saldırısıyla hayatını kaybetti. Muammer Aksoy, 31 Ocak 1990'da Ankara'daki evine giderken öldürüldü. Bahriye Üçok, 6 Ekim 1990'da evine gönderilen bir kargo paketinin patlamasıyla öldü. Uğur Mumcu 24 Ocak 1993'te Ankara'daki evinin önünde park ettiği otomobiline binerken patlayan bomba sonucu öldürüldü. Onat Kutlar, 30 Aralık 1994'te The Marmara Otel'i'nin pastanesinde meydana gelen patlama sonucu ağır yaralandı ve 12 gün sonra yaşamını yitirdi. Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı, 21 Ekim 1999'da Ankara'daki evinin önünde uğradığı bombalı saldırı sonucu hayatını kaybetti. Öldürülen yazarların altısının halen failleri meçhul.

Ergenekon soruşturmaları ve davaları sürecinde gazete, bürolarının aranması, yönetici ve köşe yazarlarının soruşturulması ve tutuklanmasıyla baskı gördü. İlhan Selçuk, 21 Mart 2008'de gözaltına alındı ve iki gün sorgudan sonra serbest bırakıldı. 1 Temmuz 2008 sabahı Terörle Mücadele polisleri Ankara bürosunu aradı, Ankara temsilcisi Mustafa Balbay evinde gözaltına alındı. Balbay daha sonra 6 Mart 2009'da tutuklandı ve 5 yıla yakın hapis yattı. Köşe yazarı Erol Manisalı, 13 Nisan 2009'da gözaltına alındı ve tutuklandı. Üç ay tutukluluğun ardından hastalığı nedeniyle tahliye edildi.

7 Ocak'ta Paris'te gerçekleşen Charlie Hebdo katliamı sonrası gazete yayın kurulu ve yazarlarının dergiye destek olmak ve ifade özgürlüğünü savunmak amacıyla aldıkları, Charlie Hebdo karikatürlerini ve kapağında yer alan Hz. Muhammed tasvirini yayınlama kararı sonrası gazete bir kez daha baskı ve tehditlerle karşılaştı. Matbaa çıkışında polis baskınıyla nüshalarının dağıtımı engellendi, binası ablukaya alındı, tehdit mesajları geldi. Yazarlar Ceyda Karan ve Hikmet Çetinkaya'ya köşelerinde Hz. Muhammed karikatürüne yer verdikleri için hapis istemiyle dava açıldı.

Yazarları ve muhabirlerine halen 16 ceza soruşturması, 41 ceza davası ve çoğunluğu siyasetçiler tarafından açılmış 33 manevi tazminat davası açılmış durumda. Haksız bularak ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru konusu yaptığı yayın yasakları, cevap-düzeltilme ve erişimin engellenmesi kararları, hakaret cezası ve manevi tazminat kararıyla ilgili başvuruları ise Anayasa Mahkemesi'nde görüşülmeyi bekliyor.

ENGELLİ WEB

Türkiye'deki internet sansürünün boyutunu gözler önüne sermek amacıyla 2008 yılında kurulan Engelli Web, erişime engellenen web siteleri, IP adresleri ve URL/nesne tabanlı erişim engellemelerini detaylarıyla birlikte listelemekte ve istatistiğini yayınlamaktadır. Bu sayede 10 yıl geriye dönük olarak Türkiye'deki internet sansürünün geldiği noktanın takip edilebilmesinin yanı sıra, her geçen yıl artan ve sistematikleşen internet sansürüne karşı kamuoyu oluşturmak da Engelli Web'in amaçları arasında yer almaktadır.

2000'li yılların başında ortaya çıkan erişim engellemeleri, 2007 yılında 5651 sayılı "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun" ile büyük bir ivme kazanmıştır. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB), önceleri erişim engellemeleriyle ilgili istatistikler yayınlamış olmasına rağmen, Mayıs 2009 sonrası bu engellemelerle ilgili kamuoyunu bilgilendirmeyi bırakmıştır. Bilgi Edinme Kanunu kapsamında TİB'e yapılan başvurulardan olumlu cevap alınamadığı için açılan dava

Danıştay'da halen devam etmektedir. Ayrıca, TBMM'de her yasama yılında milletvekilleri tarafından verilen yazılı soru önergelerine de cevap alınmamaktadır.

İşte bu noktada Engelli Web Mayıs 2015 tarihi itibarıyla yaklaşık 80 bin erişim engelleme kararı hakkında bilgi ve istatistiğe ulaşma imkânı sunan tek kaynaktır.

<http://engelliweb.com>

DOĞAN ÖZGÜDEN

Gazeteci/Yayıncı

Demiryolcu bir ailenin çocuğu olarak,1936'da Ankara'nın Kalecik ilçesinin Irmak İstasyonu'nda doğdu. İlk ve orta öğrenimini Türkiye'nin çeşitli şehir ve köylerinde yaptı. 1952'de, İzmir'in ilk yükseköğretim kurumu Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu'nda (YETO) okurken Ege Güneşi gazetesinde gazeteciliğe başladı. Öncü ve Milliyet gazetelerinde temsilcilik, Sabah Postası ve Gece Postası'nda yazı işleri müdürlüğü görevlerinde bulunduktan sonra, 1964'te dönemin önemli gazetelerinden olan Akşam'da genel yayın müdürlüğü görevini üstlendi. Akşam'ı kısa zamanda Türkiye'nin en büyük sol gazetesi haline getirdi.

Sol harekete genç yaşta katıldı. 1962'den sonra Türkiye İşçi Partisi üyesi olarak mücadele verdi ve 1964 yılında partinin Merkez Yürütme Kurulu'na seçildi. Türkiye'de Gazeteciler Sendikası, Gazeteciler Cemiyeti, Basın Şeref Divanı ve Basın İlan Kurumu yönetim kurullarında görev yaptı. Halen Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Belçika Gazeteciler Cemiyeti ve Brüksel Kültürlerarası Etkinlikler Merkezi (CBAI) üyesidir. 1962'de Ankara Gazeteciler Sendikası, 1963'te İstanbul Gazeteciler Cemiyeti tarafından "Yılın Gazetecisi" ödülüne layık görüldü.

Eşi İnci Özgüden'le birlikte, 1967 yılında önce haftalık sosyalist ANT dergisini yayınlamaya başladılar. Ardından da ANT Yayınları'nı kurarak, Yaşar Kemal'in romanlarının yanı sıra Che Guevara'nın anılarını, Türkiye toplumu üzerine çeşitli araştırmalarla birlikte Kürt ve Ortadoğu tarihine ilişkin temel eserleri, Nehru, Castro vb. gibi dünya liderlerinin kitaplarını basan Özgüdenler, kapak ve sayfa düzeni tasarımlarıyla o yılların Türk yayın hayatına farklı ve estetik olarak çok gelişmiş bir anlayış getirdi.

Türkiye'de yayınlanmış kitapları: *Faşizm* (1965) , *Kapitalizm* (1966). Avrupa'da İngilizce, Fransızca ve Hollandaca olarak yayınlanmış başlıca kitapları: *Türkiye Dosyası* (1972), *İşkencede Türkiye* (1973), *Türkiye, Faşizm ve Direniş* (1973), *Uluslararası Sendika Hareketi* (1979), *Türkiyeli Göçmen İşçiler* (1983), *Türkiye'de Militarist "Demokrasi"* üzerine *Kara Kitap* (1986 ve 2010), *Türkiye'de İslam Köktendinciliği* (1987), *Türkiye'de Aşırı Sağ Hareket* (1988), *"Vatansız" Gazeteci - I. Cilt - Sürgün Öncesi* (2010), *"Vatansız" Gazeteci - II. Cilt - Sürgün Yılları* (2011).

İNCI TUĞSAVUL ÖZGÜDEN

Gazeteci/Yayıncı

1940'da Ankara'da doğdu. Gazeteciliğe Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde yükseköğrenimini sürdürdüğü 1961 yılında, Hür Vatan gazetesi ve Kim dergisinde başladı. 1962-63 yıllarında Hareket, 1963-66 yılları arasında Akşam gazetelerinde çalıştı. 1962'de Ankara Gazeteciler Sendikası'nın, 1963'te İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nin "Yılın Gazetecisi" ödüllerine layık görüldü.

Grafik tasarım alanında dönemine göre öncü sayılabilecek bir anlayışı geliştiren İnci Özgüden, ilk yayın günlerinden kapanana kadar gerek haftalık derginin gerekse düzenli yayınlanan kitapların tüm kapaklarını ve iç tasarımlarını tek başına tasarladı.

Ankara Gazeteciler Cemiyeti ve Ankara Gazeteciler Sendikası'nın eski üyesi ve halen Belçika'da Uluslararası Basın Cemiyeti'nin (API) üyesidir. İstanbul'da 1965'te yayınlanmış *Müzik Rehberi* ve Brüksel'de 1991'de yayınlanmış *Türk Kadını* isimli çalışmaları bulunuyor.

Özgüdenler 40 yılı aşkın bir süredir birlikte çalışıyor ve mücadele veriyorlar. 1967'de sosyalist haftalık dergi Ant'ı ve Ant Yayınları'nı kurarak 1971'de sıkıyönetim tarafından kapatılıncaya kadar yönettiler. Yazdıkları ve yayınladıkları yazılardan dolayı haklarında 50'den fazla dava açıldı. 300 yılı aşkın hapis cezası talebiyle tehdit edildiklerinden, 1971 askeri darbesinden sonra Türkiye'den ayrılmak zorunda kaldılar.

12 Mart ve 12 Eylül askeri cuntalarına karşı yürüttükleri muhalefetten dolayı 200'e yakın rejim karşıtıyla birlikte 1982 yılında Türk vatandaşlığından çıkartıldılar. Bu karar 10 yıl sonra iptal edildiyse de, Dışişleri Bakanlığı kendilerine, Türkiye'ye döndükleri takdirde, daha önce Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurmalarına da neden olan, haklarındaki ağır suçlamalardan dolayı tutuklanmayacakları ve yargılanmayacakları konusunda herhangi bir yazılı güvence vermeyi reddetti

Özgüdenler halen "vatansız gazeteciler" olarak Brüksel'de yaşıyor ve 1974'ten beri çeşitli dillerde Türkiye üzerine yayın yapan Info-Türk Ajansı ve çok uluslu göçmen eğitim merkezi Güneş Atölyeleri'ni yönetiyorlar.

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU

(Haziran 2014 – Haziran 2015)

GİRİŞ

“Eleştiri” kavramının anlamını yitirdiğini, iktidar sahiplerinin görüş ve tutumlarını onaylamayan ve övmeyen her türlü muhalif görüşün “hakaret” ve “iftira” olarak algılandığı, bu algı nedeniyle tehdit ve saldırıya maruz kaldığı bir dönemden geçiyoruz. Bu algının tetiklediği politik ve toplumsal kutuplaşma toplumun her kesimini ve her türlü toplumsal faaliyeti olduğu gibi yayıncılığı da olumsuz yönde etkiliyor, geriletiyor.

Kitaplara ve süreli yayınlardaki haber ve yazılara devlet ve hükümet yetkililerinin açtıkları sayısız “hakaret” ve “iftira” davasında yazar ve yayıncıları kısaca alan ağır para cezalarının yanı sıra hapis cezaları da verilmeye başlandı. Bu yaklaşım toplumun bir kesiminde benzer tahammülsüzlüklere, tektipçilik hevesine yol açtı. Tarihi resmi tarihin onaylamadığı şekilde ele alan, dinsel metinlerin tartışmaya kapalı tuttuğu konuları işleyen veya azınlık dillerinde yayınlanan yayınları birçok hassas vatandaş da “devlet büyükleri”nin izinden giderek kendilerine, kimliklerine veya inançlarına hakaret etme araçları olarak algıladılar ve bunların ortaya konmasının yargı yoluyla engellenmesini ve cezalandırılmasını talep ettiler.

Politik gündemdeki kırılmalara bağlı olarak, yayınlanan kitapların içeriklerinde eleştirel doz arttıkça, bu yayınlara açılan soruşturmalar, davalar ve sansür vakalarının sayısında da ciddi bir artış yaşandı. Yayın yasakları gündelik hayatımızın parçası oldu, gündemin tüm önemli sıcak gelişmelerinin haberleştirilmesi ve yorumlanması hemen yasaklandı, ülkemizde olup bitenlerden anaakım medya üzerinden haberdar olmak neredeyse imkânsız hale geldi.

Mizah yine tehditkâr koşullar altında, hassas bir dengede varlığını sürdürdü. “Hakaret” hassasiyetinin yaygınlaşmasından karikatüristler de nasibini aldı. Karikatürlerden zaman zaman kastetmedikleri “derin” anlamlar dahi çıkarılarak davalar açıldı.

Hapishanelerde siyasi tutuklulara getirilen kitap ve süreli yayın yasakları ve sınırlandırmaları yaygın bir uygulama olarak sürdü. Cezaevi yönetimlerinin keyfi tercihlerine göre bazı kitaplar uygunsuz bulunup içeri sokulmadı, kabul edilenler de mahkûmlara sayıyla verildi. “Sakıncalı” kitaplar ve yazarları yerel düzeyde, il ve ilçelerde sansüre maruz kaldı, kitap afişleri astırılmadı veya söküldü, imza günleri iptal edildi. Üniversitede kitaplık kurulması bile “sakıncalı” bulunabildi.

Eğitimde yasaklar ve sansür “milli değerler” gerekçesiyle sürdürüldü. Milli Eği-

tim Bakanlığı yeni çıkan yönetmelikle yardımcı ders kitabı, ocuk kitabı üretimine başlama ve ocuk ve eğitim yayıncılarının ürettiği yardımcı ders kitaplarını ağır bir denetimden geçirmeyi amaçladı. Ders kitaplarında işlenecek konulara dini referanslara göre karar verildi. Kimi kitapları okumak ve bulundurmak rencilere yasaklandı, kimi roman kahramanları yasaklandı.

2014'te Türkiye sosyal medya sansrnde dünyanın en yasakçı ilk 3' arasındaki yerini bırakmadı. Sosyal medya hesapları ve paylaşımlarına yönelik engellemeler internet yasasındaki değişiklik sonucu kolaylaştı ve bazı siyasi gelişmelerin ardından alınan yasak kararlarıyla ivmelenerek rekor rakamlara ulaştı.

Yasama ve uygulamanın iyileştirilmesi yerine torba yasalarla sansürü körükleyecek maddeler yürürlüğe kondu. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda yapılan değişiklikle koruma süresi dolmamış bazı eserlerin kamulaştırılması yasal oldu, yayınlanmaları için devlet onayı şart koşuldu. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Türkiye'yi yayınlara verdiği cezalar yüzünden "ifade özgürlüğünü ihlal"den ağır tazminatlara mahkm etmeyi sürdürdü.

KİTAPLARA DAVALAR, SORUŞTURMALAR VE TOPLATMA KARARLARI

Devlet yetkililerinin açtığı "hakaret" davaları

Gezi Fenomeni

İdea Politika Yayınları'ndan çıkan *Gezi Fenomeni* adlı kitabın yazarı ve yayın yönetmeni Erol zkoray, dönemin Başbakanı Tayyip Erdoğan'a "hakaret" suçlamasıyla yarglandı. 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen davanın 23 Eylül 2014'teki son duruşmasında 11 ay 20 gün hapis cezasına kararı verildi. Mahkeme hükmün açıklanmasını 5 yıl erteledi. Duruşma savcısının görüşü doğrultusunda, zkoray'ın avukatı Sennur Baybuğa'nın "savunma haklarının ihlal edildiği" gerekçesiyle yaptığı itiraz reddedildi. zkoray açıklamasında şunları söyledi: "Suç unsuru içeren başkasının telifinde olan bir yazının, basın ve yayın yoluyla tekrarlanması ile aynı suçun yeniden işlenmesi ile ilgili kanun maddesi yeni ceza kanununda kaldırılmasına rağmen, anonim olan Gezi direnişi duvar yazılarını *Gezi Fenomeni* adlı kitabıma koyduğum için mahkeme yaklaşık bir yıl hapis cezası verdi. Hukukun temel prensiplerinden olan "Kanun yoksa suç yoktur," ilkesi hiçe sayıldı. Yani mahkeme ille de ceza verebilmek için kanun icat etti."

Yüzde On: Adil Düzenden Havuz Düzenine

Zaman gazetesinin başbakanlık muhabiri Ahmet Dönmez'in kaleme aldığı *Yüzde On: Adil Düzenden Havuz Düzenine* adlı kitap ve attığı tweet'lerle ilgili olarak Eski Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Binali Yıldırım'ın şikayeti

üzerine bir dizi soruşturma başlatıldı. Dönmez ile kitabın basımını yapan matbaa hakkında 20.000 TL'lik manevi tazminat talebiyle dava açıldı. İlk duruşması 1 Temmuz 2015'te 23. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde görülecek. Yazar hakkında "halkı kin ve düşmanlığa tahrik", "basın yoluyla hakaret", "basın yoluyla iftira"nın yanı sıra TCK'nin 213, 214, 215, 218 vb. maddelerinden hapisle cezalandırılması için yapılan başvuruya ilgili soruşturma ise sürüyor. 15 Şubat 2015'te İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na başvuran Yıldırım kitabın toplatılmasını istedi. Yıldırım, ilk suç duyurusuyla ilgili Zaman'ın 21 Şubat 2015 tarihli haberi üzerine sosyal medyada yapılan yorumlar üzerine ayrıca şikayette bulundu, Dönmez'in kitabını tepki olarak alacağını belirten kullanıcıların Yıldırım'ın adının geçmediği tweet'lerini de "kişilik haklarına saldırı" gerekçesiyle sildirdi. Yıldırım ayrıca Zaman'da çıkan "Sen misin o kitabı yazan" başlıklı haber için "medya üzerinden yargıyı baskı altına alma amacı taşıdığı" iddiasıyla cezalandırma istedi. Dönmez mart ayında savcılığa ifade verdi. Yıldırım'ın adı, 25 Aralık fevzlekesinde Sabah-ATV havuzunun kurulması ve oğlu Erkan Yıldırım'ın 12 yıl önce aldığı iddia edilen gemi ve bir Siemens yetkilisinin Münih Savcılığı'na verdiği ifadede, Yıldırım olduğu iddia edilen, "Türkiye'de komünikasyon bakanına rüşvet verdik" şeklindeki itirafıyla ilgili bölümlerde geçiyordu. Bu iddiaları derleyen kitap, 17-25 Aralık'ta ortaya çıkan havuz sisteminin 20 yıllık geçmişi konu alıyor.

Hırsız Vaaar

Gazeteci-yazar Ali Özsoy hakkında, *Hırsız Vaaar* adlı kitabında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, oğlu Bilal Erdoğan ve Binali Yıldırım'a hakaret ettiği iddiasıyla, TCK'nin "hakaret", "Cumhurbaşkanına hakaret" ve "özel hayatın gizliliğini ihlal" maddelerinden soruşturmalar açıldı, Recep Tayyip ve Bilal Erdoğan'ın başvuruları davaya döndü. Özsoy kitabında Bilal Erdoğan'ın "çete üyesi" olarak babasının talimatlarıyla yasadışı işlere aracılık ettiğini iddia etmişti. Bilal Erdoğan'ın şikâyetinde, İstanbul'da kitabın toplatılması, yasaklanması, dağıtım ve satışının engellenmesi de talep edildi. Özsoy'un Bilal Erdoğan'a hakareten iki yıl sekiz aya kadar hapsi istendi. Duruşma 28 Mayıs 2015'te İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülecek. Tayyip Erdoğan ise Özsoy'a hem kitabından hem de kitabın yanı sıra dergide de yer alan bir makalesinden dolayı iki ayrı "Cumhurbaşkanına hakaret" davası açtı. Her iki davada da 4 yıla kadar hapis istendi. Duruşmalar 7 Temmuz ve 13 Ekim'de aynı mahkemede görülecek. Binali Yıldırım'ın şikayetiyle 20 bin TL'lik tazminat davası açıldı, ceza davası talebiyle yapılan başvurunun soruşturması ise sürüyor. Kitapla ilgili bandrol kontrolü gibi gerekçelerle ve Urfa'daki bir yerel mahkemenin aldığı "arama" ve "el koyma" kararları gösterilerek polis ekiplerinin Çukurova ve Bursa kitap fuarlarında yayınevi standında arama yaptıkları ve kitaplara el koyma girişiminde buldukları öğrenildi.

Kayıp Sicil: Erdoğan'ın Çalınan Dosyası

Gazeteci Soner Yalçın'ın *Kayıp Sicil: Erdoğan'ın Çalınan Dosyası* adlı kitabında Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın oğlu Bilal Erdoğan'a "basın yoluyla hakaret" edildiği iddiasıyla Yalçın'a ceza davası ve Yalçın ile Kırmızı Kedi Yayınları yayın yönetmeni İlknur Özdemir'e manevi tazminat davası açıldı. Yalçın'ın iki yıl dört aya kadar hapsi istenen ceza davasının İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde 7 Mayıs'ta görülen duruşmasında 1740 TL adli para cezası verildi. Ceza 5 yıl süreyle ertelendi. Soner Yalçın savunmasında, kitabında Bilal Erdoğan'dan bahsetmediğini ve Türkiye'de 106 bin 130 adet 'Bilal' isminde kişi olduğunu belirterek, "Bilal'in Tayyip Erdoğan'ın oğlu olduğu söylenmemiştir. İlgili yazıda Necmettin Bilal Erdoğan'ın belli yerleri üzerine alınmış olması yazarın meselesi değil, kendisinin meselesidir" dedi. Yalçın ve Özdemir'den 50.000 TL manevi tazminat istenen davanın ön incelemesi İstanbul 9. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde sürüyor, duruşma tarihi bekleniyor.

Paralel Yürüdük Biz Bu Yollarda

Binali Yıldırım, gazeteci-yazar Ahmet Şık'ı, *Paralel Yürüdük Biz Bu Yollarda* adlı kitabında kendisine "hakaret" ettiği gerekçesiyle 2015'in mayıs ayında 20 bin liralık manevi tazminat talebiyle şikayet etti. Anadolu 22. Asliye Hukuk Mahkemesi'ne sunulan dilekçede, Şık'ın kitabında Yıldırım'a yönelik asılsız ithamlarda bulunularak, Yıldırım'ın siyasi başarısının gölgelenmeye ve engellenmeye çalışıldığı, "hakaret", "iftira", "kişilik haklarının ihlal" edildiği savunuldu. Şikayet üzerine açılan soruşturma sürüyor.

Berber Yürüttük Biz Bu Yollarda

Binali Yıldırım, *Berber Yürüttük Biz Bu Yollarda* adlı kitabında kendisine "hakaret" ettiği iddiasıyla yazar Yılmaz Özdil ile Kırmızı Kedi ve Haluk Hepkon'a ceza ve tazminat davaları açtı. Yıldırım'ın 20 bin TL'lik manevi tazminat talebiyle 2015'in mart ayında yaptığı şikayet üzerine İstanbul Anadolu 29. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde tazminat davası açıldı. Duruşma günü bekleniyor. Ceza davası talebiyle süren soruşturmada yayınevi savunmasını verdi, soruşturma devam ediyor.

Din ve Siyaset

Ahmet Davutoğlu Dışişleri Bakanı olduğu dönemde Ali Bulaç'ın İnkılap Yayınları'nın yayınladığı *Din ve Siyaset* adlı kitabını dava etti. 29 Mayıs 2014'te açılan davada, kitapta yer alan, 17 Aralık rüşvet ve yolsuzluk operasyonlarından sonra TBMM Dostluk Grubu başkanlarıyla yaptığı toplantıdaki sözlerinden dolayı şikayetçi olan Davutoğlu 10 bin TL manevi tazminatın yanı sıra, kitabın basımının durdurulması ve söz konusu ifadelerin üzerine bant çekilmesini istedi. Kitapta

Davutoğlu'nun "Bizim bir devlet geleneğimiz var. Osmanlı'da da bu böyleydi, devlet için evlatlar bile feda edildi. Bugün de devlete zarar verecek bir yapıyı kabul etmemiz mümkün değil. Devletin ele geçirilmesine müsaade etmeyiz," sözlerine yer verilmişti. Bulaç savunmasında, kitaptaki söz konusu ifadelerin 11 Ocak 2014 tarihinde Sabah, Takvim, Star, Haber 7, Hürriyet, Taraf gibi çeşitli gazetelerde ve internet sitelerinde yayımlandığını belirtti. Davanın 4 Kasım 2014'te Ankara 11. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen ilk duruşmasında beraat kararı çıktı. Kitapta modern zamanlardaki din devlet ilişkisi, siyasetin doğası, işleyişi ve hâkim siyasi kültürün toplum üzerinde uyguladığı baskı mekanizmasının derinleşmesi konuları irdeleniyor.

Hayırsever Terrorist

Gazeteci Nedim Şener'in Yasin El Kadı hakkında yazdığı, Destek Yayınları'nın yayınladığı *Hayırsever Terrorist* adlı kitabını El Kadı "haraket, iftira, gizliliği ihlal" gerekçeleriyle şikayet etmiş, soruşturma açılmıştı. Soruşturma 2014'ün ekim ayında takipsizlik ile sonuçlandı. Kararda, "İfade özgürlüğü demokratik toplumlara bu özelliği veren en önemli ve temel haklardan birisidir. Bu özgürlük bir yandan kişinin iç dünyasında özgürce kanaat oluşturabilmesini, diğer yandan da düşüncelerini dışa vurmaya, açıklayabilmeyi ve yayabilmeyi içerir. Şikayetçi (Yasin El Kadı) geçmişte teröre destek olduğu iddialarıyla uluslararası kuruluşlarca kısıtlama altına alınmıştır. Bir dönem aranan bir kişidir ve halen bazı siyasetlerle de bağlantıları bulunduğu iddiaları vardır. 17 Aralık soruşturmasında da adı geçmiştir. Bu nedenlerle şikayetçinin (El Kadı) hakkında haber verme ve yorum yapma ve bunu kitaba konu etmek gazetecinin görevidir. Bu karar da göstermektedir ki, Yasin El Kadı hakkında yazmak değil yazmamak suçtur," denildi.

Big Boss

Gazeteci Mustafa Hoş'un *Big Boss* adlı kitabı hakkında Hasan Yeşildağ kendisiyle ilgili ifadeler nedeniyle suç duyurusunda bulundu. Yazar Hoş ve Destek Yayınları hakkında 20.000 TL'lik manevi tazminat istemiyle dava açıldı. "Basın yoluyla hakaret" ve "iftira" iddiasıyla açılan tazminat davasını Twitter adresinden duyuran Hoş, kitapta Yeşildağ ile ilgili yer alan bölümlerin tamamen arşiv taraması ve mahkeme kararlarından oluştuğunu, iddianamede mahkeme kararlarının bile suç unsuru olarak tanımlandığını belirtti. Başvuruda ayrıca "halen piyasada en çok satanlar kitaplar listesinde mevcut olan kitabın müvekkile hakaret ve iftira niteliğinin daha fazla artmasının önlenmesi" için yayımının durdurulması ve piyasadaki nüshalarının toplatılması istendi. Mustafa Hoş 16 Mart'ta şüpheli sıfatıyla ifade vermeye çağırıldı, duruşma tarihi bekleniyor.

İN: Baykal Kasedi, Dink Cinayeti ve Diğer Komplolar

Eski Emniyet İstihbarat Dairesi Başkanı Sabri Uzun'un *İN: Baykal Kasedi, Dink Cinayeti ve Diğer Komplolar* adlı kitabı hakkında, kitapta adları geçen Ali Çelik, Necmettin Erkan ve Cemil Ceylan "iftira" ve "basın ve yayın yoluyla iftira ve hakaret" iddialarıyla 100.000, 5000 ve 100.000 TL'lik tazminat talepleriyle şikayette bulundu. Şikayetler üzerine 3 dava açıldı, duruşma günleri bekleniyor. Kitap "cemaate yakın polislerin yaptığı komploları" konu alıyor.

Takkeli Firavunlar

Sabahattin Önkibar'ın Kırmızı Kedi Yayınları'ndan çıkan *Takkeli Firavunlar ve Büyük Siyasi Sırlar* adlı kitabına Evren Özen'in açtığı "hakaret" davası sürüyor. Gelecek duruşma 29 Eylül 2015 saat 11.00'de Bakırköy 6. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde görülecek.

Haliç'te Yaşayan Simonlar

ESKİ Emniyet Müdürü Hanefi Avcı hakkında, *Haliç'te Yaşayan Simonlar: Dün Devlet, Bugün Cemaat* kitabında Cumhuriyet Savcısı Osman Şanal ile eski İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı Ali Fuat Yılmaz'ın karşı "iftira" ve "hakaret" suçlamalarıyla açılan iki dava Yargıtay'ın bozma kararlarının ardından Ankara 2'nci Asliye Ceza Mahkemesi'nde tekrar görüldü. 2015'in nisan ayında görülen duruşmalarda 6352 sayılı Kanun'un geçici 1'inci maddesine dayanılarak "kovuşturmanın ertelenmesine" karar verildi.

Davalar, soruşturmalar, toplatma kararları

Abdullah Öcalan'ın kitabına yasak kalktı

Abdullah Öcalan'ın yazdığı *Kürdistan Devrim Manifestosu, Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü (Kültürel Soykırım Kışkacında Kürtleri Savunma)* başlıklı kitap taslağıyla ilgili başvuruyu görüşen Anayasa Mahkemesi (AYM) Genel Kurulu, kitabın yasaklanmasının, nüshalarına el konulmasının ve toplatma, imha kararlarının düşünce ve ifade özgürlüğünün ihlali olduğuna oyçokluğu ile hükmetti. Kitaba mahkeme kararıyla matbaada el konulmuş, dağıtımı durdurulmuş ve toplanan nüshalar yakılmıştı. Abdullah Öcalan'ın avukatları kararın kaldırılması için 7 Ocak 2013'te Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştu. AYM 25 Haziran 2014 tarihli bu kararıyla "kitap toplama, el koyma ve imha" kararlarının ifade özgürlüğüne aykırı olduğuna hükmetti. Genel Kurul kararı hukuken bağlayıcı nitelikte.

Öcalan'ın avukatı Cengiz Çiçek AYM kararını gerekçe göstererek kitaba el koyma ve toplatma kararının kaldırılması için Diyarbakır 1'inci Sulh Ceza Hakimliği'ne başvuruda bulundu. Hakimlik daha önce Diyarbakır'da Terörle Mücadele Kanunu

(TMK) 10'uncu madde ile görevli 3 No'lu Hakimliği tarafından verilen el koyma ve toplatma kararını 2014'ün aralık ayında kaldırdı. Kaldırma kararında, AYM'ye Anayasanın 25, 26, 90 ve 141'inci maddelerini ihlali gerekçesiyle bireysel başvuru yapıldığı, AYM'nin aldığı ihlal kararının dikkate alındığı belirtildi.

Şener'e "hedef gösterme" davası

Şener, *Hrant Dink Cinayeti ve İstihbarat Yalanları* adlı kitabıyla ilgili olarak da, "emniyet görevlilerini terör örgütlerine hedef gösterdiği" iddiasıyla yargılanmıştı. Dava sonucunda Şener "kitaba konu belgelerin kitaptan önce gizliliğinin kalktığı, suç unsurlarının oluşmadığı" gerekçesiyle beraat etmişti. Bu karar Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nin bozmasının ardından dava 2015'in ocak ayında yeniden görüldü. Avukatının kovuşturmanın ertelenmesi aranmadan da beraat kararının verilebileceğini savunmasına rağmen, Şener hakkında 3. Yargı Paketi olarak bilinen 6352 sayılı kanun gereğince yargılamanın ertelenmesi kararı çıktı. Şener 3 yıl içerisinde "basın ve yayın yoluyla ya da diğer düşünce ve kanaat açıklama yöntemleri ile adli para cezasını ya da hapis cezasını gerektiren bir suç" ile yargılandığı takdirde mahkeme süreci yeniden başlayacak.

Okunmadan ihbar edilen kitaba soruşturma

Yazar Aziz Tunç'un Maraş katliamıyla ilgili yazdığı *Beni Sen Öldür: Maraş 78* adlı kitap hakkında bir silah kaçakçısının "toplumu böler" iddiasıyla hapis istemiyle yaptığı şikayet üzerine savcılık kitaba soruşturma açtı. Aralık ayında yayımlanan kitap hakkında gazeteci Nedim Şener kitabın arka kapağında ve Posta gazetesindeki köşesinde yorumda bulunmuştu. İhbarı yapan, Malatya Cezaevi'nde silah kaçaklığından yatan tutuklu Ramazan Tural, kitabı okumadığını da itiraf ederek, kitapla ilgili Şener'in yazısını gördüğünü, buna dayanarak yazar Aziz Tunç ve eleştiri yazar Nedim Şener hakkında şikayette bulunduğunu açıkladı. Suç duyurusu üzerine Malatya Savcılığı "okunmayan kitap"la ilgili dosyayı İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'na yolladı, savcılık soruşturma başlattı. Bu soruşturma 2015'in mart ayında takipsizlikle sonuçlandı ancak Tural bu kez Tunç, Şener ve Şener'in yazdığı Posta gazetesinin bağlı olduğu Doğan Holding'e "halkı bölme, belli bir zümreyi zan altında bırakma" iddiasıyla 200 bin TL'lik tazminat davası açtı. Tural yeni dilekçesinde de yine kitabı okumadığını belirtti. Soruşturma sürüyor.

Askere Gitmeyin Çünkü'ye soruşturma

Çok sayıda insanın "Askere gitmeyin çünkü..." cümlecikini kendi kelimeleriyle tamamlamasıyla oluşturulan aynı adlı kitap nedeniyle, kitaba katkıda bulunan, aralarında Akın Birdal, Aydın Engin, Cafer Solgun, Ömer Faruk Gergerlioğlu, Sadık Yalsızuçanlar, Tan Oral, Ohannes Kılıçdağı, İsmail Beşikçi ve Roni Margulies'in de

yer aldığı 381 kişi hakkında Genelkurmay Başkanlığı'nın şikâyeti üzerine Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, TCK'nin 318. maddesine dayanarak, "halkı askerlikten soğutmak" suçlamasıyla soruşturma açtı. Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı'ndan 2015'in nisan ayında gelen ifade çağrısı üzerine, sitenin kurucularından avukat Mehmet Ali Başaran savcılıkta ifade verdi. Kitapta 381 kişi sözleri ile savaşa karşı barış çağrısı yapmıştı. Kitap hazırlama süreci, 318. maddenin kaldırılması için düzenlenen bir eylem sonrası başlamıştı. Mart 2015'te Çağlayan Adliyesi karşısında toplanan yaklaşık 30 kişinin "Askere gitmeyin çünkü ..." diye başlayan cümleleriyle yaptığı sivil itaatsizlik eyleminde internet sitesinde toplanan 194 cümle de seslendirilmişti.

Suç delili kitaplar

Gazeteci Mehmet Baransu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından, Balyoz Davası'nda kumpas kurulduğu iddialarına yönelik olarak başlatılan soruşturma kapsamında gözaltına af lınarak tutuklandı. Baransu'ya emniyetteki 6 saatlik sorgusunda Balyoz belgeleri ile *Karargâh* adlı kitabına ilişkin 28 soru yöneltildi. Baransu daha sonra TCK'nin "devletin güvenliğine ilişkin belgeleri tahrip etme, amacı dışında kullanma, hile ile alma, çalma, devletin güvenliğine ilişkin gizli belgeleri temin etme" suçlarını düzenleyen 326'nci ve 327. maddelerine dayanılarak 2 Mart 2015'te tutuklandı.

Erzurum'da yaşayan Ayhan Aladağ 2 Mart 2015'te trafik ekiplerinin rutin kontrolleri sırasında aracında bulunan *İslam Nizamı* kitabından dolayı gözaltına alındı ve "Hizb-ut Tahrir" üyesi olduğu iddiasıyla tutuklanarak cezaevine gönderildi. Aladağ'ın konuyla ilgili bir basın açıklaması yayınlayan yakınları serbest bırakılması için kampanya başlattı.

YAYINLARA SANSÜR, YASAKLAMA VE SORUŞTURMALAR

İBB billboardlarında bazı kitaplara yer yok

Son yıllarda İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin billboard'larında bazı kitapların reklamlarının yayınlanmasının reddedildiği haberleri sıkça duyuluyor. Gazeteci Nedim Şener'in 17 Aralık yolsuzluk operasyonunda ismi geçen Yasin El Kadı'ya ilişkin Destek Yayınları'ndan çıkan *Hayırsever Terörist! Yasin El Kadı* adlı kitabının reklamı yayınevi tarafından 2014'ün mayıs ayında İBB billboard'larında yer alması isteğiyle belediyeye gönderildi. Destek Yayınları Koordinatörü Orhan Gökdemir, İBB'nin reklam başvurusunu "kitabın siyasi içerikli" olduğu gerekçesiyle reddettiğini, daha önce de Zülfü Livaneli'nin *Harem* adlı kitabının "erotik içerikli" denilerek reklam başvurusunun reddedildiğini söyledi.

Bir başka sansür iddiası da Nemesis Kitap'tan geldi. Yayınevinin sahibi Özgür

Güvenç, İsmet Orhan'ın *Atatürk'ü Ben Öldürdüm* adlı kitabının reklamının İBB panolarında yer alması için 2014'ün aralık ayında başvuruda bulduklarını, reklam ajansının kitabın kapağı ve isminin “uygunsuz olması” ve “tepkilere yol açabileceğinden” dolayı bunun reklamının yapılamayacağını sözlü olarak beyan ettiğini ve başvuruyu reddettiğini açıkladı. Güvenç yasaklanma gerekçesinin hem kitabın ismi hem de kapakta yer alan şu sözler olduğunu ileri sürdü: “Atatürk'ü şimdiye kadar görmediğiniz yönleriyle anlatan bu biyografik roman, Atatürk devrimcisi bir gazeteci tarafından yazılmıştır. Kitabın ismi, çarpıcı olmanın çok ötesinde. İsmi, kitaba verilmiş hikâyesi, derin bir özeleştiriyeye dayanmaktadır.” İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve İstanbul Ulaşım A.Ş., billboard reklamlarının ajanslar tarafından yürütüldüğü açıklamasında bulunurken, ilgili ajans Medya Atak ise, reddin içerikten değil “yoğun talep ve kesin rezervasyonlardan” kaynaklandığını ileri sürdü.

Menteş'e fuar sansürü

Yazar Murat Mentеш, “ak troll” olarak adlandırılan sosyal medya kullanıcılarının tepkileri sonrası sansürlendi. Mentеш'in Mayıs 2014'te Kocaeli Kitap Fuarı sırasında yaptığı bir konuşmanın videosunu sosyal medyada yeniden yayan bu kullanıcı grubu, yazarın 1. Üsküdar Kitap Fuarı'nda 21 Şubat 2015'te gerçekleşmesi planlanan söyleşi ve imza etkinliğinin iptal edilmesine yol açtı. April Yayınları Twitter'dan açıklama yaparak, Mentеш yerine imza günü için çağırılan diğer yazarları Tuna Kiremitçi'nin de etkinliğe katılmayacağını bildirdi.

Yaşar Kemal Kitaplığı'na izin verilmedi

Yaşar Kemal'in ölümünün ardından adını yaşatmak için kitaplık kurmaya karar veren Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin bağlı olduğu Bursa Tabip Odası Tıp Öğrencileri Komisyonu, Dekanlık tarafından engellendi. Öğrenciler 2015'in mart ayında öğrendikleri red kararına tepki olarak Tıp Fakültesi önünde kitap toplama eylemi düzenledi ve basın açıklaması yaptı. Açıklamada, öğrencilerin kitaplık kurma fikrini dekan sekreteriyle paylaşmış olumlu yanıt alınca kitap topladıkları, yer tahsisi için tekrar dekan sekreteri ile konuşmaya gittiklerinde ise bu kez izin verilmeyeceğini öğrendikleri, engellemenin gerekçesi olarak “kitapları kontrol edemeyeceklerinin” söylendiği bilgisi yer aldı.

Sadece Nusaybin'de yasaklı kitap

2015'in nisan ayında, geri çekilme ve çözüm süreci ile gerilla yaşamını anlatan, gazeteci Faruk Balıkcı ve yönetmen-yazar Ruhi Karadağ'ın yazdığı *Yaralı Yonca (Nefala Birindar)* adlı kitabının tanıtımı Nusaybin'de engellendi. Yazar Karadağ'ın aktarımına göre, bandrollü olan ve hakkında yayın yasağı bulunmayan kitabın tanıtımı ve sürecin

tartışılması amacıyla çeşitli illerde etkinlikler düzenlendi. Ancak Nusaybin'deki paneli duyurmak için panolara asılan afişler hakkında “örgütün propagandası” gerekçesiyle toplatma kararı verildi. Karar Sulh Ceza Mahkemesi'ne gönderildi. Nusaybin genelinde afişler toplatıldı ve yasaklandı. Karadağ, siyasi iktidarın süreçle ilgili kendisinden başkasının konuşmasına baskı uyguladığını belirtti.

Bienal'de Sarkis'in Nefes'ine “soykırım” sansürü

Sanatçı Sarkis'in 56. Uluslararası Venedik Bienali'nde yer alan “Nefes” isimli eseri için hazırlanan katalogun dağıtımını engellendi. Küratör Defne Ayas imzasıyla düzenlenen “Respiro” / “Nefes” sergisi için hazırlanan Türkçe ve İngilizce katalogun 7 Mayıs 2015'teki açılışta dağıtılması planlanıyordu. Katalogda Hrant Dink'in eşi Rakel Dink'in kaleme aldığı metinde geçen “Ermeni Soykırımı” ifadesi, sergiyi himaye eden Türk Dışişleri Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Türkiye Pavyonu'na destek veren katılımcılardan bazılarını rahatsız edince yayın dağıtılmadı. Sanatçı Sarkis ve küratör Ayas, dağıtılamayan katalogların içinde dikey olarak istiflendiği bir “tabut'u” yine Venedik'te sergileyerek sansürü deldiler.

KARİKATÜRLERE AÇILAN DAVALAR

Musa Kart'a “hakaret”ten beraat

Cumhuriyet gazetesi karikatüristi Musa Kart'a, 17 Aralık yolsuzluk operasyonlarını işleyen 1 Şubat 2014 tarihli karikatürü nedeniyle “Başbakana hakaret”, “iftira” ve “soruşturmanın gizliliğini ihlal” suçlamalarıyla 9 yıl 10 ay hapis istemiyelen dava açıldı. 23 Ekim 2014'te İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen ilk duruşmada “atılı suçun unsurlarının oluşmadığı” gerekçesiyle beraat kararı verildi.

Karikatüriste, “hakaret”ten hapis cezası

Adnan Oktar, Antalya, Serik'te yaşayan karikatürist Mehmet Düzenli'yi çizimlerinden dolayı kendisine “hakaret” ettiği gerekçesiyle dava etti. Serik 2'nci Sulh Ceza Mahkemesi'nde görülen davanın 10 Nisan 2014'teki duruşmasında üç ay üç günlük hapis cezası verilen Düzenli, cezasının onanmasının ardından Alanya Cumhuriyet Savcılığı'na teslim olarak, Alanya Cezaevi'nde gönderildi. Düzenli, “Özgürce çizebilmek için cezamın ertelenmesini istemedim. Sayın Oktar özgürce mehdi ve seyit olduğunu ifade edebiliyorsa, benim de onun yalan söylediğini ifade etme özgürlüğüm var,” açıklamasını yaptı. Oktar hapse giren çizir hakkında önceki karikatürlerini de kanıt göstererek ağustos ayında yeniden “hakaret” ve 5 bin TL'lik manevi tazminat davaları açtı. Ayrıca Düzenli'nin Facebook sayfasını şikayet ederek erişime kapattı. Davalar sürüyor.

Penguen'e "işaret parmağı" için hapis cezası

Penguen'in, Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın Köşk'e çıkışını konu alan 21 Ağustos 2014 tarihli kapak karikatüründe, Erdoğan'ın önünde ceketini ilikleyen bir vatandaşın başparmak ve işaret parmağını yuvarlak hale getirdiği çizimle Cumhurbaşkanı'na hakaret ettiği gerekçesiyle açılan dava İstanbul 2'nci Asliye Ceza Mahkemesi'nde görüldü. 24 Mart 2015'teki ikinci duruşmada Penguen dergisinin çizerleri Bahadır Baruter ve Özer Aydoğan'a 11'er ay 20'şer gün hapis cezası verildi. Mahkeme ayrıca sanıklardan Bahadır Baruter hakkında, savunması nedeniyle İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunulmasına karar verdi. Baruter savunmasında, "Karşılayan kişinin köşk görevlisi olduğu düşünüldüğünde hem Cumhurbaşkanı'nın karşılanması hem de ona el hareketinin yapılması mizah tarzı olarak uygun değildir. Bu şekilde tanımlamanın savcının da suurluyla ilgili olabileceğini söyleyebiliriz," demişti.

Leman'a "hakaret" davaları

Bingöl Belediye Başkanı Yücel Barakazi, Leman dergisini bir kapak karikatüründe kendisine "hakaret" edildiği gerekçesiyle dava etti. Kendisinin "Darwin'in, maymundan evrilmiş insan çizimini anımsatan son derece çirkin bir çizimi"ne benzetildiği iddiasıyla 9 Eylül 2014'te Bingöl 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde açılan davada 5000 TL manevi tazminat isteniyor. Dava sürüyor.

Çaykur Rizespor karşılaşmasından sonra İstanbul'a dönmek için Trabzon Havalimanı'na gelen Fenerbahçe kafilesine Trabzon'un Sürmene ilçesinde yapılan saldırı Leman'ın 8 Nisan 2015 sayısında kapak olmuştu. Trabzon yönetimi dergiyi "hakaret", "halkı kin ve düşmanlığa tahrik", "suç işlemeye alenen tahrik" ve "iftira" suçlamasıyla şikâyet etti. Karikatürle ilgili soruşturma başlatıldı. Dergi yöneticisi Mehmet Tuncay Akgün 10 Mayıs 2015'te İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'nda ifadesini verdi.

HAPİSHANELERDE YAYIN YASAKLARI

Hapishanede yazarlık

Kandıra F Tipi Cezaevi'ndeki hapis yatmakta olan yazar Sami Özbil'in bilgisayar kullanma hakkının, "2012'de başka tutuklulara destek olmak için açlık grevi yapması" nedeniyle 2014'ün haziran ayında engellendiği öğrenildi. Özbil'in açlık grevi kararını diğer bazı siyasi tutuklularla birlikte Adalet Bakanlığı'na bildirmesi üzerine tutuklular hakkında disiplin soruşturması yapıldı ve Özbil'e verilen disiplin cezası "bilgisayar kullanımının engellenmesi" oldu. Dört romanı ve iki şiir kitabı bulunan Sami Özbil bilgisayar kullanmadığı için 12 Eylül dönemini

anlattığı beşinci romanını elde yazıyor. Özbil'in siyasi dergilere göndermek istediği yazılara da konularına göre zaman zaman cezaevince el konuluyor.

Okumaya engeller

2014'ün Temmuz ayında, Nevşehir E Tipi Kapalı Cezaevi'nde cezaevi idaresinin siyasi tutuklulara “yangın çıkabilir” gerekçesiyle “en fazla altı kitap buldurma” sınırlaması getirdiği öğrenildi. HDP'den Faysal Sarıyıldız, sınırlamayla ilgili Adalet Bakanı Bekir Bozdağ'a yazılı soru önergesi verdi. Tekirdağ 1 ve 2 Nolu F Tipi cezaevlerindeki 10 kitap sınırlaması, gelen tepkiler üzerine cezaevi idaresinden gelen açıklamayla kaldırılmıştı.

Hapishanede kitap ve yayınlara yasak koyan yalnızca cezaevi yönetimleri değil. Anayasa Mahkemesi de hapishanelerde yayınlarla ilgili engellemeleri destekleyen bir karara imza attı. Ankara 2 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda hükümlü olan Özkan Kart, mevzuatta sınırlama olmadığı halde odasında 10 kitaptan fazlasını bulduramadığını belirterek, ifade özgürlüğünün ihlal edildiği gerekçesiyle önce Ankara İnfaz Hakimliğine başvurmuş, reddedilince Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesine itiraz etmişti. Buradan da red yanıtı alan Kart 2013 yılında AYM'ye başvurmuştu. Başvuruyu iki yıl sonra yanıtlayan AYM, 5 Kasım 2014'te Resmi Gazete'de çıkan kararında Kart'ın “ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine” hükmetti.

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü de 10 Kasım 2014'te cezaevlerine gönderdiği yazıyla, cezaevine ücretsiz gönderilen süreli yayınlara yasak kondu. Yasağın gerekçesi şöyleydi: “Bazı basın yayın araçları, örgüt suçundan mahkum olanların yeniden topluma kazandırılmasını, yasalara saygılı ve toplumla uyumlu bireyler olmalarını engelliyor.” Birçok hapishanede mahkumlara genelge tebliğ edilerek ellerindeki yayınlar da toplandı.

Kimi kitaplar kimi zaman kimi yerde yasak

Bakanlık ve AYM kararlarıyla meşrulaştırılan hapishanelerdeki yayın yasaklarının uygulamaları, hapishane yöneticilerinin görüşlerine göre farklılık ve çelişkiler içeriyor. Aynı kitaplar aynı dönemde farklı hapishane yönetimlerinde “sakıncalı” veya “uygun” bulunabiliyor, kitap için röportaj yapılmasını uygunsuz bulan yönetim, kitap basılıp cezaevine gelince mahkuma teslim etmeyi uygun bulabiliyor. Bu tür çelişkiler hak ihlallerinin ne kadar keyfi şekilde yapıldığını gösteriyor.

Tuğçe Tatari'nin şubat ayında Doğan Kitap'ın yayınladığı *Anneanne Ben Aşlında Diyarbakır'da Değildim* adlı kitabı hem yazım sürecinde hem de yayımlandıktan sonra cezaevi yöneticilerinin sansürüne maruz kaldı. Tatari, KCK basın davalarından izlenimleri, Kandil'deki ve cezaevindeki PKK gerillalarıyla röportajlar ve fotoğrafları içerecek kitabı için Bolu F Tipi Cezaevi'ndeki müebbet siyasi tutuklu yazar Murat Türk ile cezaevinde görüşmek istedi. Birkaç başvuru

sonunda ancak izni alabildi fakat görüşmede kağıt, kalem kullanmasına izin verilmedi. Görüşme sonrasında Tatari 40'a yakın sorusunu 2014 temmuzunda faks ve mektup yoluyla Türk'e göndermek istedi. Ancak mektuba cezaevi yönetimince el konuldu, faks ise okunmaz hale getirilerek Türk'e verildi. Türk ve Tatari hukuki süreç başlattı. *Anneanne Ben Aslında Diyarbakır'da Değildim* yayınlandıktan sonra ise bu kez Diyarbakır D Tipi Kapalı Cezaevi'nin idaresince yasaklandı. Mahkumlara gönderilen kitap "örgüt propagandası yapıldığı", "suç ve suçlunun övüldüğü" gerekçesiyle cezaevine sokulmadı. Faruk Balıkcı ile Ruhi Karadağ'ın birlikte hazırladığı *Yaralı Yonca (Nefel a Birindar)* adlı kitap da yine aynı gerekçelerle Diyarbakır D Tipi Kapalı Cezaevince yasaklandı.

EĞİTİMDE YASAKLAR

MEB'e göre "sakıncalı" roman, karikatür, masallar

Bejan Matur'un *Dağın Ardına Bakmak* adlı kitabı, Kocaeli, Dilovası'ndaki kaymakamlığın onayıyla yapılan bir yarışmada başarılı olan öğrencilere dağıtıldıktan hemen sonra toplatıldı. MHP Balıkesir Milletvekili Ahmet Duran Bulut'un 2014 ağustosunda verdiği, "kitabının dağıtılmasında MEB'in onayı olup olmadığını" yönündeki soru önergesini cevaplayan Bakan Nabi Avcı, "dağıtılan kitapların henüz inceleme komisyonundan geçmediğinin fark edilmesi üzerine öğrenciler okuldan ayrılmadan kitaplardan 63 tanesinin aynı tarihte, geriye kalan 12'sinin ise pazartesi öğrencilerden geri alındığı, aynı gün kitap inceleme komisyonu oluşturularak söz konusu eserlerin incelendiği, komisyonun aldığı karara göre bahsi geçen kitabın öğrencilere dağıtılmasının uygun bulunmadığını" belirtti.

24 Kasım 2014 Öğretmenler Günü'nde Şişli Belediyesince ilçedeki öğretmenlere armağan edilen, Turhan Selçuk'un karikatürlerinden oluşan *Abdülcanbaz* albümünün dağıtımı Şişli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından gerekçe gösterilmeden durduruldu. Eğitim Bir-Sen'in okullardaki üyelerine gönderdiği, "Milli ve ahlaki değerlerimize hakaret ettiği için bu kitapları almıyoruz" mesajı üzerine müdürlükten "Okullarda iznimiz dışında öğretmen ve öğrencilere hiç bir görsel ya da yazılı yayımın dağıtılmamasını rica ederim" notuyla resmi yazı gönderildi ve dağıtım durduruldu.

Üremek normal ama üremeyi öğrenmek değil

6'ncı sınıflarda okutulan Fen ve Teknoloji ders kitabından, "Canlılar, üreme ve büyüme" ünitesi içinde yer alan "İnsanlarda üreme, büyüme ve gelişme" başlığı ve altındaki konular kaldırıldı. Başlık altında insanların üremesi bilimsel olarak ve çocukların kavrayacağı şekilde anlatılıyordu. Bitkilerin ve hayvanların üremesinin anlatıldığı kitapta insanlarla ilgili üreme ve döllenme kısmında ise sadece kucığında bir bebek olan anne fotoğrafı veriliyor.

MEB'in yeni yönetmeliği kaygı uyandırıyor

Öğrencilere dağıtılan ders kitaplarını yayımlayan MEB, 3 Ekim 2014'te Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim ve Kültür Yayınları Yönetmeliği"yle, çocuk ve ilk gençlik yayıncılığına da başlayacak. Yönetmelik, ilk ve orta öğretim kurumlarında ders kitapları dışında okutulacak kitaplara 2003'ten önce uygulanan Talim ve Terbiye Kurulu denetimini ağırlaştırarak geri getiriyor. Bakanlık, "ders kitapları hariç, her türlü basılı yayın ile basılı olmayan bilim, sanat ve kültür eseri, CD, DVD, e-kitap ve benzer manyetik depolama ünitelerinin seçiminde ve incelenmesinde" tam yetkili olacak, bu görevleri yerine getirecek kurulları da kendisi oluşturacak. 40 kişilik bir danışma kurulu ile en az beş kişiden oluşan yayın alt kurulu oluşturulacak, asıl yetki alt kurulda bulunacak. Bakanlık kurul üyelerinin görevini "gerekli gördüğünde" sonlandırabilecek. Kimlerden oluştuğu açıklanmayan ancak çoğunluğunun MEB yetkililerinden oluştuğu öğrenilen danışma kurulu ilk kez 24 Ekim'de İstanbul'da toplandı. Kurula hiçbir yayıncılık meslek örgütü davet edilmedi. Yönetmelikte "Anayasa ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na uygunluk, milli kültürün geliştirilmesini ve yaygınlaştırılması sağlamak" ifadesi yer alıyor, "milli kültüre" vurgu yapılıyor. Yeni yönetmeliğin denetim mekanizmasıyla hem "ağır bir sansür" getireceği hem de Bakanlık eğitim ve çocuk yayıncılığına daha da ezici bir rakip haline geleceği düşünülüyor.

Suriyelileri araştırmak yasak

Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) tüm üniversitelere bir yazı göndererek, Suriyelilerle ilgili araştırma yapılmasını fiilen yasakladı. Yazıda İçişleri Bakanlığının talimatı gerekçe gösterildi. Suriyeli yabancılara yönelik araştırmacıların bilgi topladıkları ve arşiv oluşturduklarının öğrenildiği belirtilerek, "yabancı ülke temsilcilikleri, üniversiteler/akademisyenler, kamu kurum ve kuruluşları, uluslararası kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları tarafından uluslararası koruma başvurusunda bulunan yabancılar ile geçici koruma sağlanan Suriyelilere yönelik bu tür çalışmalara Bakanlıklarının onayı olmadan izin verilmemesi gerektiği İçişleri Bakanlığının ilgi yazısı ile bildirilmiştir" denildi. Bu talimat ile, Suriyelilerle ilgili alan çalışması yapmak için İçişleri Bakanlığının iznini almak zorunlu hale geldi.

BASINA YÖNELİK BASKILAR

Bianet 2014 Medya Gözlem Raporu'na göre 2013'te 59 gazeteci ve 23 dağıtımçı hapisteyken, 2014'te hapisteki gazeteci sayısı 22'ye, dağıtımçı sayısı 10'a düştü. 22 gazetecinin 14'ü ve tüm dağıtımçılar Kürt medyasından. Hapisteki basın çalışanlarının sayısı azaldı ancak basında sansür, otosansür ve işsizlik arttı. Bu olumsuz değişimin etkenleri arasında hemen her siyasi gündem maddesiyle

ilgili yayın yasakları, internetteki haberlere erişimin engellenmesi, basın kurumlarına açılan çok sayıda dava ve verilen ağır para cezaları, köşe yazarlarına açılan soruşturma ve gözaltılar, bazı muhalif basın kurumlarının Başbakanlık, bakanlıklar, belediyeler ve siyasi partilerin düzenledikleri birçok resmi toplantıya akredite edilmeyerek alınmaması, Cumhurbaşkanının bazı gazetecileri doğrudan hedef alan açıklamaları, kurumlara yapılan saldırı ve tehditler yer aldı. Bir gazeteciye Terörle Mücadele Kanunu'ndan, 10 gazeteciye TCK'nin "düşmanlığa tahrik", "dini değerleri aşağılamak" ve "hakaret" maddelerine dayanılarak hapis ve para cezaları verildi. 2014'te 339 gazeteci, yazar ve medya çalışanı işten atıldı veya istifaya zorlandı. Türkiye, Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF) Basın Özgürlüğü Sıralaması'nda 180 ülke içerisinde beş sıra gerileyip 149. sırada yer aldı, temel özgürlükler bakımından "yarı özgür" sayıldı.

Yayın yasağı gelmeyen konu neredeyse yok

Hemen her konuda sığağı sığağına konan haber yasaklarıyla belli başlı gündem maddeleriyle ilgili anaakim medyadan haber almak hayli zorlaştı. Geçtiğimiz dönemde alınan mahkeme kararlarıyla Bingöl suikastı, 17 Aralık yolsuzluk ve rüşvet soruşturması, IŞİD'in Musul Başkonsolosluğu baskını, Böcek soruşturması, Soma faciası, Reyhanlı saldırısı, Suriye kayıtları, Adana'da MİT turlarına yapılan baskın, Şike soruşturması, Uludere olayı, Aktütün saldırısı, Hakkari Yüksekova'da 25 Ekim 2014'te 3 askerinin şehit edilmesi, Irak ve Suriye'deki çatışmalara Türkiye'den yapılan yasadışı yardımlar, askeri casusluk davasının da aralarında bulunduğu çok sayıda konu başlığına yayın yasağı getirildi.

Gazeteciliğin yargılandığı davalar sürüyor

Aralarında gazeteci ve yazarların bulunduğu 13 tutuksuz sanıklı Odatv davasının son duruşması 12 Aralık 2013'te yapılmıştı. Özel Yetkili mahkemelerin kapatılmasıyla, İstanbul 16. Ağır Ceza Mahkemesi'nde olan dava dosyası İstanbul 18. Ağır Ceza Mahkemesi'ne devredilmişti. Dava 13,5 ay sonra bu mahkemede, 30 Ocak 2015'te görülmeye başlandı. Savcının GSM şirketlerinden ve yurtdışı taleplerinden gelecek yanıtların beklenmesini istemesi üzerine dava 12 Haziran 2015'e ertelendi.

46 Kürt basını çalışanın yargılandığı KCK basın davasının 5 Kasım 2014'te, İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen duruşmasında, avukatlar Özel Yetkili Mahkemelerin kaldırılmasının ardından yargılamanın devam etmesinin Anayasaya aykırı olduğunu dile getirdi. Dava dosyasının Anayasaya aykırı olup olmadığının Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi talep edildi, mahkeme kabul talebi etti. 10 Nisan'daki duruşmada, 11 Eylül 2015'e kadar Anayasa Mahkemesi'nin kararının beklenmesine karar verildi. Avukatlar, 6352 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılan Özel Yetkili Mahkemelerde derdest bulunan

dosyaların yetkili ve görevli mahkemelere devredilmesiyle ilgili düzenlemenin iptalini ve özel yetkili savcılıklarca açılmış soruşturma ve davalarla birlikte KCK yargılamalarının da iptal edilerek sona ermesini talep ediyorlar.

Taraf yazarı Emre Uslu hakkında, gazetede iki köşe yazısı nedeniyle hapis istemiyle iki ayrı dava açıldı. İnsan Hak ve Hürriyetleri (İHH) İnsani Yardım Vakfı Başkanı Bülent Yıldırım'a "basın yayın yoluyla iftira" ettiği iddiasıyla açılan davada Uslu'nun 1 yıl 3 aydan 7 yıla kadar hapsi isteniyor. Anadolu 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde, 15 Aralık'ta ilk duruşma görüldü. Uslu hakkında ayrıca Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve MİT Müsteşarı Hakan Fidan'a "basın yoluyla hakaret ve iftira ettiği" gerekçesiyle 10 yıl 8 aya kadar hapis cezası istemiyle dava açıldı. Bu davaya Şubat 2015'te Anadolu 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başlandı. Her iki davada, avukatının ifadesine göre Amerika'da bir üniversitede çalıştığı için duruşmalara katılamayan Uslu hakkında yakalama kararları çıkarıldı.

Sekiz yıldır Diyarbakır'da yaşayan Hollandalı gazeteci Frederike Geerdink tweet'leriyle "PKK propagandası yaptığı" ileri sürülerek 6 Ocak'ta gözaltına alındı. Evi aranan gazeteci hakkında TMK'nin 7/2 maddesi uyarınca, beş yıla kadar hapis istemiyle dava açıldı. Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki davanın 8 Nisan 2015'teki ilk duruşmasında savcı TMK'nin 2013'teki değişiklikle "şiddeti meşru gösterme, övme" şartı aradığını belirterek, beraat istedi, 13 Nisan'daki ikinci duruşmada gazeteci beraat etti.

Yerel gazeteden yemek tarifli protesto

Yayın hayatına 1 Eylül 2013'te başlayan, Batman'ın günlük yerel gazetelerinden Yön Gazetesi, ildeki kamu kurumlarındaki aksaklıkları gündeme getiren haberlerine gelen baskı ve art arda açılan davalardan yılarak manşetlerini değiştirdi. Gazete 22 Aralık 2014'ten itibaren 3 hafta boyunca yemek tarifi manşetleriyle çıktı. Gazete bu sürede, kol böreği, babuko, züveydiz, mumbar dolması, vali kebabı ve vezir parmağı gibi yemek tariflerini manşet yaptı. Yazışleri Müdürü Ferit Tunç, Batman Müze Müdürlüğü'nün kazı çalışmalarında görevli personele kilogramını 42 TL'den et alması, Batman Ünivetsitesi rektörünün botanik bölümü mezunu oğlunun Bilgi İşlem Dairesi'ne alınması ile ilgili eleştirel haberleri sonrası sürekli baskıya maruz kaldıklarını, üniversitenin kendilerini karalamak için senato topladığını, 15 aylık yayın süresinde 40'a yakın dava açıldığını söyledi.

Charlie Hebdo katliamı sonrası baskılar

7 Ocak 2015'te mizah dergisi Charlie Hebdo çizerlerine yapılan saldırı ve katliamı takip eden haftalarda, tüm dünyada dergiye destek eylemleri yapılırken, Türkiye bu konuyu ele alan her türlü yayına karşı sayısız saldırı ve yasaklamalarla karşılaştı. Derginin 15 Ocak 2015'te çıkan son sayısından bir seçki vereceği söylentisi üzerine, Cumhuriyet Gazetesi'nin dağıtıldığı kamyonlara polis ekibi

matbaa çıkışı saat 01.00'de, yargı kararı olmaksızın baskın düzenledi. Ardından gazeteye saldırı ihtimaline karşı bina ablukaya alındı.

Diyarbakır 2. Sulh Ceza Mahkemesi, derginin 15 Ocak'ta çıkan son sayısının kapağındaki, Muhammed peygamberin tasvir edildiği karikatürün yayımlanmasının engellenmesi için önceden yapılan bir başvuruyu değerlendirerek, internet sitelerinin ilgili bölümüne erişimin engellenmesine karar verdi. Henüz yayımlanmamış karikatürle “basın yoluyla dini değerlerin aşağılanacağı”, “hakaret içerdiği” ve “toplumsal infial ile kamu düzenini bozma tehlikesi olduğu” ileri sürüldü.

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, gazetenin yazarları Ceyda Karan ve Hikmet Çetinkaya'ya 8 Nisan 2015'te dava açtı. İki gazetecinin “halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri alenen aşağılama” suçundan 4,5 yıla kadar hapisleri istendi. Karan ve Çetinkaya 14 Ocak'taki köşelerinde Charlie Hebdo'nun kapağında yer alan ve Hz. Muhammed'e ait olduğu iddia edilen, elindeki beyaz dövizin üzerinde “Je Suis Charlie” (Ben Çarliyim) yazan beyaz giysili bir kişinin karikatürünü kullanmıştı. Haklarında açılan soruşturmada şikâyetçi 1280 kişi müşteki olarak eklendi, 38 sayfalık iddianame hazırlandı. “Müslüman olan ülkemizde aynı karikatürlerin yayımlanmasının sonuçlarının öngörülemezliği mümkün değildir. Karikatürün yayınlanmasında herhangi bir kamu yararı bulunmadığı gibi, düşünce özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi de mümkün değildir,” denildi.

İNTERNETTE YAYINLAMA ÜZERİNDEKİ BASKILAR

Sosyal medya sansürlerinde ilk 3'teyiz

Twitter'ın 2014'te hükümet yetkilileriyle yaptığı görüşmelerde sağlanan uzlaşının sonrası, Twitter'da Türkiye'den girilen içeriklerin kaldırılması ve hesap engellemeler arttı ve hızlandı. Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Lütfi Elvan 2014'ün aralık ayında yaptığı bir açıklamada, Türkiye'nin mahkeme kararları ve TİB veya BTK'ya gelen şikâyetler doğrultusunda Twitter'a 338 erişim engelleme talebinin iletildiğini, Twitter'ın bunların 255'ini engellediğini, 83'üne ise işlem yapmadığını bildirdi. Elvan Türkiye'nin talebi doğrultusunda 84 hesabın askıya alındığını kaydetti.

Twitter'ın Şeffaflık Raporları'na göre, 2014'te en çok içerik kaldırma talebinde bulunan ülke Türkiye oldu. Temmuz-Aralık döneminde dünya genelinde yapılan toplam 1982 içerik kaldırma talebinin 1820'si Türkiye'den geldi. Türkiye'de talep üzerine gizlenen Twitter hesabı sayısı 62 oldu. Türkiye Ocak-Haziran arasında 304 hesap ile ilgili 183 tweet sildirme talebiyle yine 1. sırada yer almış, ayrıca 17 hesap askıya alınmıştı. Yılın iki yarısında Türkiye'den tweet sildirme taleplerinde büyük artış dikkat çekti.

Facebook da 2014'te Türkiye'den gelen sansür taleplerini uygulamayı sürdürdü. Facebook Şeffaflık Raporu'na göre 2014'te Türkiye içerik kaldırmada dünya ikincisi oldu, 5 bin 517 içerik engellendi veya erişimleri kısıtlandı. 2014 yılının Temmuz-Aralık döneminde 3 bin 624 içerik, Ocak-Haziran döneminde ise bin 893 içerik kaldırılmıştı. İkinci yarı yılda Facebook'un talep üzerine erişime engellediği içerik sayısındaki artış oranı yüzde 91.4'ü buldu. Türkiye'nin hükümet başta olmak üzere resmi kanallarla Facebook'tan istediği bilgi sayısı 318, bu taleplerin ilgilendiren hesap/ kullanıcı sayısı ise 527 oldu.

9 yılda 65 bin engelleme

Gezi Parkı Direnişi ve AKP ile ilgili yolsuzluk haberlerini takip eden dönemde Türkiye'de internet yasakları zirveye ulaştı. 8 Mayıs 2015 tarihli Engelli Web'in verilerine göre, 2006'da sadece 4 siteye erişim engellenmişken, 2013'te bu sayı 19 bin 689 oldu. Son 9 yılda yasaklanan internet sitesi sayısı 78.500'e dayandı. 2015'te bu sayının yüz binleri bulması bekleniyor. 2015'te 8 Mayıs 2015 itibariyle engellenen içerik sayısı 7231. Erişim engellemelerinin yaklaşık yüzde 93,5'i Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB) tarafından, yüzde 3.3'ü (2 bin 139) mahkeme kararlarıyla, yüzde 1.4'ü ise savcılık kararıyla yapıldı.

11 Aralık, Charlie Hebdo ve Savcı Kiraz'ın ardından yasaklar arttı

11 Aralık 2014'te başlatılan ve hükümet yetkilerini kapsayan operasyonları takip eden dönemde, 2015'in ilk aylarında çok sayıda internet sitesi ve sosyal medya içeriğine ard arda engelleme kararları yağdı.

Gölbaşı Cumhuriyet Başsavcılığınca, popüler Twitter ve Facebook hesabı "Fuat Avni"nin kullanıcılarına, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Anayasa Mahkemesi Başkanı Haşim Kılıç, Başbakan Ahmet Davutoğlu, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necdet Özel, Başbakan Yardımcıları Bülent Arınç ve Ali Babacan, İçişleri Bakanı Efkân Ala, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız ile MİT Müsteşarı Hakan Fidan'ın da aralarında bulunduğu kişilere ait kriptolu ve normal telefonların usulsüz dinlendiğinin tespitiyle ilgili başlatılan "soruşturmanın gizliliğinin ihlal ettikleri" gerekçesiyle soruşturma başlatıldı ve hesaplara erişim engeli kondu.

İstanbul 1. Sulh Ceza Hakimî Bekir Altun'un Twitter'dan kendisi hakkında mesaj paylaşanları "kişilik haklarının ihlal edildiği" iddiasıyla şikâyet etmesi üzerine gazetecilerin tweetlerine erişim engeli kondu.

7 Ocak 2015'te gerçekleşen Charlie Hebdo katliamı sonrasında Türkiye'de yayınlanan, derginin son sayısının kapağındaki karikatürü içeren bazı internet sitelerinin ilgili bölümlerine erişim yasağı geldi. Charlie Hebdo ile ilgili yasaklar sonraki aylarda da sürdü. Ankara Gölbaşı Sulh Ceza Hâkimliği, 27 Şubat 2015

tarihli kararıyla, çoğu Charlie Hebdo dergisi ve Hz. Muhammed tasvirini içeren içerikler olmak üzere 2010, 2011, 2015 gibi farklı yıllarda yayınlanmış toplam 49 internet sitesinin bazı içeriklerine, sitelere uyarıda bulunmadan erişim engeli getirdi. 5651 sayılı kanun uyarınca işletilen “uyar/kaldır” sisteminde önce içerik sağlayıcıya uyarı gidiyor, içerik kaldırılmazsa engelleniyordu. İnternette sansür ve erişim engellemeyi kolaylaştıran torba yasa sonrası artık Erişim Sağlayıcı Birliği’ne uyarısız doğrudan “kaldır” emri gidiyor. Yasaklanan sayfalar arasında T24’ün yayımladığı, Paris saldırısından sonra çıkan, Charlie Hebdo dergisinin ilk sayısının Türkçe çevirisinin yanı sıra bazı Wikipedia ve Facebook sayfaları ile Twitter hesapları da bulunuyor.

31 Mart 2015’te DHKC’liler tarafından Çağlayan Adliyesi’nde rehin alınan savcı Mehmet Selim Kiraz için yapılan operasyon sırasında başlayan yayın yasakları, Kiraz’ın öldürülmesinin ardından gazetecilerin cenaze törenine akreditasyonlarına izin verilmemesiyle devam etti. Ardından İstanbul 1. Sulh Ceza Hakimliği, Kiraz’ın öldürülmesiyle ilgili soruşturma kapsamında, aralarında Cumhuriyet, Radikal, Birgün, Sözcü, soL ve Taraf’ın yanı sıra Independent, Daily Mirror’ın da olduğu 166 siteye erişim engeli getirdi.

Twitter kullanıcısına “dine hakaret”ten hapis

Sosyal paylaşım sitesi Twitter’da “Allah CC” rumuzunu kullanan öğretmen E.P.’ye, Muş Sulh Ceza Mahkemesi’nde görülen davasında rumuzu ve attığı tweet’ler nedeniyle, yayın yoluyla “halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri alenen aşağılama” suçundan 2014’ün mayıs ayında 15 ay hapis cezası verildi. Sanığa indirim veya takdir yetkisi uygulanmadı, hükmün açıklanmasının geri bırakılması veya cezanın ertelenmesine gidilmedi. Hakim ayrıca sanığın memuriyet hakkından da yoksun bırakılmasına karar verdi.

Haber portalı editörü beraat etti

İnternet üzerinden gönüllü muhabirleri aracılığıyla hak temelli haber sunan Ötekilerin Postası adlı haber portalı, yer verdiği çeşitli duyurular veya haberler nedeniyle davalık oldu. Portalın editörü “halkı kin ve düşmanlığa sevk” iddiasıyla İstanbul 3. Asliye Ceza Mahkemesi’nde yargılandığı davanın 4 Şubat 2015’teki ilk duruşmasında beraat etti.

Sansür yazılımına yatırım

Hükümetin “çocuk pornosuna önlem” gerekçesiyle İsveçli Net Clean firmasından 40 milyon Avro’ya yazılım almak için görüşmelere başladığı öğrenildi. Yazılım, belirlenen bazı anahtar kelimelerin sisteme girilmesi ve içeriklerin buna göre engellenmesi üzerine kurulu. Böylece “zararlı” bulunan kelimeler tek tek sansürlenebilecek ve hangi kelimelerin yasaklandığı gizli tutulabilecek. Yazılımın yüksek maliyeti ise kapsamlı bir sansür mekanizmasının kurulacak olmasına

yönelik endişe uyandırdı. İsveçli firma görüşmeleri Türkiye'deki bir başka firma üzerinden yürüttüğünden, "gizlilik anlaşması" gerekçesiyle ayrıntılı bilgi vermedi.

Öğretmenlere sosyal medya sürgünleri

İstanbul, Bağcılar'da bir meslek lisesinde çalışan öğretmen M. S. Ş. Haziran Direnişi sırasında Facebook'a "huzurlu ve gururlu uyuduğunu" yazınca hakkında disiplin soruşturması açıldı. Savunması yeterli görülmeyen öğretmen 2014'ün kasım ayında Esenler'deki Menderes Ortaokulu'na sürgün edildi. Mersin'de öğretmenlik Zehra Gürler hakkında da Facebook'ta Gezi eylemlerine destek veren yazılar yazdığı için 2013'ten beri disiplin soruşturması sürüyordu. Gürler, 2015'te Mersin'in Mut ilçesine sürüldü.

Şenlikoğlu'na Tweet'i nedeniyle gözaltı

Yazar Emine Şenlikoğlu, Adnan Oktar'a Twitter üzerinden "hakaret" ettiği gerekçesiyle 2 yıla kadar hapis cezası istemiyle yargılanıyor. Davanın duruşmalarına gelmediği gerekçesiyle hakkında yakalama kararı çıkarılan Şenlikoğlu, Atatürk Havalimanı'nda gözaltına alınarak Kartal'daki Anadolu Adalet Sarayı'na getirildi. Anadolu 56. Asliye Ceza Mahkemesi'nde ifadesi alınan Şenlikoğlu, söz konusu tweet'leri, Oktar'ın İslamı kötü temsil etmesi ve bunları din adına yapması nedeniyle, dini vazifesi olarak attığını, görüntülerle dine zarar vermesine karşı çıktığını söyledi. Şenlikoğlu ifade verdikten sonra serbest bırakıldı, duruşma ertelendi.

YASA DEĞİŞİKLİKLERİ

FSEK 47. maddesinde değişiklik çabası yayıncılığa tehdit

11 Eylül 2014'te yasalaşan "İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı" adlı torba yasaya eklenen maddeyle, 5864 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 47. Maddesinde değişiklik yapıldı. Değiştirilen maddede "Bakanlar Kurulu kararı ile memleket kültürü için önemi haiz görülen eserler üzerindeki haklar, hak sahiplerinin münasip bir bedel talep etme hakları saklı kalmak kaydıyla, eser sahibinin ölümünden sonra, koruma süresinin bitiminden önce, kamuya mal edilebilir. Bu hususta karar verilebilmesi için eserin, Türkiye'de veya Türkiye dışında Türk vatandaşları tarafından vücuda getirilmiş olması gerekir," deniliyor. Kamuoyunda "Risale-i Nur eserlerinin basımının devlet tekeline alınması, basım izninin tamamen Bakanlar Kurulu'na verilmesi" olarak algılanan düzenleme, tanıma uyan çok sayıda kitap ve müzik eserini kapsıyor. Değişikliğe göre, yasal varisler itiraz etse bile devlet "münasip bedel" denilen bir ücret ödeyerek sahibi ölmüş olan istediği bir eseri "kamu yararına" diyerek kamulaştırabiliyor. Basım izni ve hakkı devlet tekeline geçiyor, hükümetin istediği kuruluşlara dağıtmasının da önü açılıyor.

Değişikliği teklif eden Kültür ve Turizm Bakanlığı, "yayıncıların hukuki

sebeplerle basamadıkları bazı eserleri unutulmaktan korumak, yeni nesillere aktarmak” gibi gerekçeler öne sürdü. Ancak kamuoyunda değişikliği Risale-i Nurları hedef aldığı düşünülüyor. Zira bu eserlerin basımı için 2014’te Bakanlık “5 yasal varisten izin alınmadığı” gerekçesiyle bandrol vermemeye başladı, böylece çok fazla okuyucusu olan Risale-i Nurlar bir süre basılamadı. Daha sonra Bakanlar Kurulu yeni düzenlemeye dayanarak, bu eserlerin basımı ve basıma uygunluğunu denetlemekle Diyanet İşleri Başkanlığı’nı yetkili kıldı. Yeni uygulamaya göre Başkanlık Risale-i Nur’ları kendisi basabilecek, basmak isteyen diğer yayınevleri ise Başkanlığa başvurarak metnini teslim edecek, metinler denetlendikten sonra uygun bulunursa Başkanlık ile sözleşme yaparak eserleri basabilecek. Böylece Risale-i Nurlar artık ancak devletin denetimi ve izniyle yayınlanabiliyor. Birçok yayınevi prosedüre uyararak yayın hakkını Diyanet İşleri’nden aldı ancak bazı yayınevlerinin, verdikleri metinde Diyanet İşleri’nin yaptığı değişiklikleri uygunsuz bularak eserleri yayınlamaktan vazgeçtiği öğrenildi.

Diyanet İşleri Başkanlığının yetkilendirilmesi üzerine bir avukat 47. Maddedeki değişikliğinin Anayasa’ya aykırılığı iddiasıyla Ankara 3. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi’ne başvurdu. Başvuruda “Bediüzzaman Said Nursi tarafından telif edilmiş ve Risale-i Nur Külliyyatı adı altında neşredilmiş eserlerin mali ve fikri haklarının herhangi bir şahsa ait olmadığına tespitine karar verilmesi ve davanın Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü’ne ihbar edilmesi” talep edildi. Yerel mahkeme dosyanın AYM’ye götürülmesine ve karar için AYM’nin kararı için beş ay süre verilmesine, sonraki duruşmanın 15.09.2015 tarihinde görülmesine karar verdi. Hürriyet’in 30 Mayıs 2015 tarihli haberine göre, başvuruyu görüşen AYM, Risale-i Nur eserlerine devlet denetimi getiren kanun değişikliğini iptal etti.

İnternette sansürü hızlı ve kolay kılan düzenleme

6552 sayılı torba yasa ile 5651 sayılı internet yasasında değişiklikler yapıldı. Telekomünikasyon İletişim Başkanı ve Başbakan’a site kapatma hakkı verilerek, hukuki bir durum için karar almada yargı yerine yürütme, hatta idari kurumlar yetkili kılındı. Erişim sağlayıcıya, tebliğ edilen kapatma kararlarını 4 saat içinde hemen uygulama zorunluluğu getirildi. Böylece site yöneticisinin içeriğini savunma, talebin haklılığını sorgulama hakkı elinden alındı. Erişim ve yer sağlayıcılara yasak kararlarını uygulamamaları durumunda 500.000 TL’ye varan para ve “lisans iptali” gibi ağır cezalar getirildi. Bu yaptırımlarla internet alanında otosansür kaçınılmaz hale geldi.

AİHM KARARLARI

2014’te Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), aralarında 9 gazeteci ve bir medya organının da bulunduğu kişi ve kurumlarca açılan davalarda Türkiye’yi ifade

özgürlüğünü ihlal ettiği ve bu dosyalarda adil yargılama yapmadığı gerekçesiyle toplam 135 bin 612 Avro (394 bin 320 TL) tazminat ödemeye mahkum etti. AİHM bu raporu kapsayan dönemde ifade özgürlüğünü değerlendiren 10. Madde kapsamında 100'ü aşkın başvuruyu kabul etti, 40'tan fazla hükmünde hak ihlali tespit etti.

AİHM'in geçtiğimiz dönemde aldığı yayınlama özgürlüğüyle ilgili bazı kararlar şöyle:

Mesut Yurtsever kararı (20 Ocak 2015): Tekirdağ F Tipi Cezaevi'nde kalan 13 tutuklunun cezaevi idaresi tarafından Kürtçe yayınlanan Azadiya Welat Gazetesi'ni almalarına izin vermemesi üzerine AİHM'e yaptıkları başvuruyu değerlendiren mahkeme, uygulamayı "ifade özgürlüğünün ihlali" olarak değerlendirdi. Türkiye 10 bin 400 Avro ceza ödeyecek.

Bayar ve Gürbüz kararı (3 Şubat 2015): Özgür Gündem gazetesinin sahibi Ali Gürbüz ile yayın yönetmeni Hasan Bayar'ın 2007'de gazetede yayınlanan bir bildiri yüzünden verilen para cezasıyla ilgili yaptığı başvuruyu inceleyen AİHM, ifade özgürlüğüyle ilgili 10. ve adil yargılanma hakkıyla ilgili 6. maddelerin ihlaline hükmetti. Türkiye başvuru sahiplerine 3 bin 300 Avro ödeyecek.

Erdoğan Gökçe kararı (14 Ekim 2014): AİHM, 2004 Yerel seçimi öncesinde kampanya yürüten ve benimsediği siyasi görüşle ilgili bildiri dağıtan Erdoğan Gökçe'nin hapis cezasından çevrilen 606 TL adli para cezasına mahkum edilmesini ifade özgürlüğünün ihlali olarak nitelendirdi.

Belek ve Özkurt kararı (17 Haziran 2014): Evrensel gazetesinin sahibi Ahmet Sami Belek ve Genel Yayın Yönetmeni İsmail Muzaffer Özkurt, PKK hakkında çıkan yazılardan dolayı aldıkları cezaları gerekçe göstererek 2008-2009 yıllarında AİHM'e altı başvuruda bulunmuştu. Mahkeme başvuru sahiplerinin "ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine" hükmederek yaklaşık 27 bin Avro ödenmesini kararlaştırdı.

Aslan ve Sezen kararı (17 Haziran 2014): AİHM, Dema Nu isimli aylık derginin sahibi Memet Aslan ve Genel Yayın Yönetmeni Zozan Sezen'in, terör örgütü PKK ile ilgili yayınlar nedeniyle derginin iki kere toplatılması sonrası 2004 ve 2005'te yaptıkları başvuruda "ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine" hükmetti ve 6 bin Avro ödenmesini kararlaştırdı.

Mustafa Erdoğan kararı (27 Mayıs 2014): Anayasa hukuku profesörü Mustafa Erdoğan, 2001 yılında AYM'nin siyasi partilerin lağvedilmesiyle ilgili işlemlerini eleştiren bir yazıyı Liberal Düşünce adlı üç aylık dergide yayımlanmak üzere kaleme aldı. Yazı üzerine Erdoğan derginin yetkilisi Haluk Kürşad Kopuzlu ile birlikte AYM'nin üç üyesine tazminat ödemeye mahkum edildi. Tazminatın haksız olduğu iddiasıyla yapılan başvuruyu değerlendiren AİHM, Erdoğan'a, ödediği tazminatın yanı sıra 7 bin 500 Avro ödenmesine karar verdi.